

Nieuws uit de Oudheidkamer

Nummer 36

januari 2023

Adres : Boekenberg
Markt 40
3201CZ Spijkenisse

Openingstijden : dinsdag 11.00 - 16.00 uur
zaterdag 11.00 - 16.00 uur

Bankrekening : RegioBank NL81 RBRB 0920 0319 35
t.n.v. Vrienden van Spijkenisse
o.v.v. Oudheidkamer

Email : oudheidkamer-spijkenisse@hotmail.com

UIT DE BOEKENKAST VAN DE OUDHEIDKAMER

In de vorige nieuwsbrief is een stukje overgenomen uit het boekwerk 'Overdenkingen van een 70-jarige' van Cor Muizer, waarin hij zijn herinneringen aan de Voorstraat beschreef.

Ditmaal gaan we met hem mee over het Spui en de Oostkade langs de oude haven tot aan de keersluis bij de molen. Vooraf nog wat informatie met een aantal foto's van de oude haven.

De Haven en het Spui.

De haven was tot de komst van de brug de belangrijkste toevoerweg naar het dorp. Van oorsprong was de Haven en het Spui een kreek die ingedijkt werd door het Noordeinde, Voorstraat en Nieuwstraat.

De havenmond lag aan de Oude Maas ter hoogte van de Spijkenisserbrug.

De gemiddelde diepte van de haven was 1,50 meter onder NAP (Normaal Amsterdams Peil. Een NAP-hoogte van 0 meter is gelijk aan het gemiddeld zeeniveau van de Noordzee.)

De waterhoogten in de Oude Maas en dus in de haven, varieerden onder normale omstandigheden, volgens de peilschalen op de keersluis bij hoogwater op 0,98 meter boven NAP en bij laagwater op 0,64 meter onder NAP.

Om het gedeelte te bereiken waarin geladen en gelost kon worden te bereiken moest vanaf de Oude Maas nog ca. 1 km gevaren worden voordat de keersluis bij de molen bereikt was. De sluis stond normaliter altijd open en werd alleen bij een waterhoogte van 1,60 meter boven NAP gesloten om te voorkomen dat de haven buiten zijn oevers trad.

Bovenstaande gegevens zijn ontleend aan de 'Wegwijzer voor de Binnenscheepvaart' uit 1949.

Het Spui was een vrij groot waterbekken aan het eind van de haven. Om het waterniveau in het Spui op peil te kunnen houden, was tussen de haven en het Spui een handbediende spuisluis gelegen. Op gezette tijden, bij laag water in de Oude Maas en als er geen zwaarbeladen schepen in de haven lagen, werd zowel de spuisluis als de keersluis bij de molen geopend en liep het Spui helemaal leeg. Door het met grote kracht door de haven naar buiten stromende water werd het slib op de bodem van de haven losgewoeld en afgevoerd naar de Oude Maas. Maar zeker zo belangrijk was het dat met het leeglopen van het Spui tevens het vervuilde huishoudelijke en industriële afvalwater werd afgevoerd. Maar dat water bevatte ook nog wel wat andere rommel in de ruimste zin van het woord. Rommel die soms zelfs verhinderden dat de sluisdeuren geheel gesloten konden worden, met gevolg dat bij vloed het water soms zo hoog steeg dat het behalve in de huizen langs de haven ook in het riool terecht kwam. Via de overstort van het riool kwam het water in de Boezem terecht en werd door het gemaal weer in de haven gepompt...

Mede omdat rioolwaterzuiveringinstallatie het riool- en afvalwater van de dorpskern kon verwerken werd uit hygiënisch oogpunt in 1962 het Spui gedempt.
Met het aanleggen van een nieuwe haven was het ook met de oude haven en de daarmee gepaard gaande bedrijvigheid in het centrum van Spijkenisse gedaan.

Een van de eerste beelden van de haven, gezien vanaf de Westkade. Een belangrijke functie was de aanvoer van goederen en afvoer van de producten van de streek via deze haven. Tot 1905 waren de eilanden Voorne Putten vrijwel geïsoleerd; in dat jaar is de Spijkenissebrug tot stand gekomen.

Bedrijvigheid op de Westkade. Aangevoerd werd hoofdzakelijk zand en grint. Afgevoerd werd meestal stalmest. Andere losplaatsen waren de Oostkade bij de betonfabriek en het Noordeinde bij de molen.

Het lossen van biezen aan de Oostkade.

Overstroming van het weggedeelte tussen de haven en het Spui als bij opkomend water de keersluis niet op tijd gesloten kon worden.

Beschoeiing was er alleen aan het eind van de haven en bij de betonfabriek. Vloedpalen waren noodzakelijk om te voorkomen dat de schepen bij hoogwater de kademuur zouden raken. Waar geen beschoeiing was moesten de aanwonenden zelf de walkant verzorgen

Vissen in de haven met een kruisnet.

Op de achtergrond aan het Noordeinde de voorraad hoepels, griendhout en biezen.

Monding van de haven bij de brug

Uit het boekwerk 'Overdenkingen van een 70-jarige' van Cor Muizer is de volgende stukje ontleend.

Aan weerskanten ijzeren, wit geverfde heiningen, die als een soort trechter naar de Kaai liepen. Rechts een klein smal huisje waarin toen ene Van de Merwe woonde. Links in het Spuiwater de muziektent, groen/geel geverfd. Goed onderhouden door de plaatselijke muziekvereniging Oefening en Ontspanning. Over het rietpad, dat vanaf de muziektent het Spui inloopt, kijk ik over het riet heen naar de achterkant van de Nieuwstraathuizen.

Terug over het Spui kijkend, langs de aan het Spui grenzende erven van de Nieuwstraat en de Voorstraat, zag ik in bonte kleuren het wasgoed aan de drooglijnen hangt. Een echt dorpsgezicht. De bloemen- en de groentetuintjes, waarin de staken waarlangs de snijbonen groeiden en overal bovenuit staken. Terug over het Spuiwater en het sluisje naar de Haven. Wat natuurlijk het eerste opviel waren de schepen die daar lagen. De Always Ready uit Haarlem was van schipper Van den Akker. Hij woonde met zijn gezin aan boord. Hij vervoerde broeimest naar de tuinders in het Westland. Een andere schipper, die ook veel in de haven lag, vervoerde grind bestemd voor de polderwegen rondom Spijkenisse. Het grind werd naar de wegen vervoerd met een driewielige kiepkar met ervoor een paardje (hit) gespannen. Het waren kleine paarden, sterk genoeg om een kuub grind te trekken. Met een speciale puntige grindschop laadde Aai Barends de kiepkar in een halfuurtje, waarna hij zijn jas aantrok, pijp aanstak en op de kruising van het draaiwieletje ging zitten. Ik hoor nog zijn stem "hort, hit" roepen. Zo bracht hij met de kiepkar al het grind uit de boot in een paar dagen naar de voorraadputten langs de polderwegen. Volgens Barends was het zwaar werk, "maar", zei hij, "onder het rijden rust ik uit".

We gaan verder langs de Haven. Op de hoek het huis van de familie Van der Slot. Piet was broodjager. De meeste jagers hoefden het niet om het geld te doen maar voor de sport. Nou dat was bij Piet niet het geval, dus vandaar de naam broodjager. Het was dan ook moeilijk om er een boterham mee te verdienen. Hij deed er dan ook van alles bij, o.a. een eendenkooi in de polder. Zo probeerde hij samen met zijn vrouw en hun drie dochters; Adrie, Gré en Marietje een bestaan op te bouwen. De oud-Spijkenissers weten nog wel dat in de voorkamer van hun huis de barbier Kweekel zijn vaste klanten daar de baard inzepte en schoor. Natuurlijk nog met het mes, aanzettend op de leren riem met een beetje fijn zand. Een vak apart dat barbier zijn.

Naast het huis van de familie Van der Slot café Sport, met erboven de bioscoop en menigeen heeft hier zijn bruiloft gevierd, of later zijn koperen, zilveren of gouden bruiloft. En niet te vergeten, er waren toen ook nog twee heel bekende toneelgezelschappen in Spijkenisse. Eén ervan was onder leiding van Jaap Villerius. Ik herinner mij stukken als Mooie Marietje, Pukkel en Pukkel en onder één Dak, dat was lachen geblazen. Altijd speelde Jaap Villerius de hoofdrol en die kon er wat van. Volgens zijn medespelers hield hij zich nooit aan zijn tekst. Het was lachen, gieren, brullen. De andere toneelgroep, De Putse Spelers, stond onder leiding van een leraar van de openbare ULO-school mijnheer Hardewijn. Ook deze groep had veel succes en speelde in verschillende plaatsen op het eiland en daarbuiten. Deze vereniging speelde ook in de bovenzaal van Riedijk. De zaal bereikte men via een buitentrapp. Naar de ingang van het café was een nogal hoge stoep. Later begrepen wij waarom die zo hoog was. Bij een hoogwaterstand in de haven bleef de stoep droog. Rechts de hoekdeur die toegang tot het café gaf. Bij het openen van de deur keek men over het biljart naar de tapkast, waarachter de kastelein Jaap Riedijk stond. Een vrolijke, opgewekte man, afkomstig uit Nieuw-Helvoet. Zijn lieflijke vrouw kwam uit Abbenbroek. Er zijn vier kinderen: Annie, Adrie, Leen en Dick. Een gezellig café. Rondom het biljart, tegen de muur, tafeltjes met leuke kleedjes erop. Goed zittende stoelen. Wanneer iemand aan het biljarten was, was het weleens uitkijken geblazen, want bij een fikse stoot kon je weleens het ondereind van de biljartkeu tegen je hoofd krijgen. Aan de muur hing de prijzenkast van de voetbalvereniging Spijkenisse, die Jaap mede had opgericht. Er is in die zaal veel ontstaan, in de goede zin. Je wist het dikwijls niet, want Jaap hield wel van een lolletje. Uit de keuken toverde zijn vrouw de hardgekookte eieren en de gehaktballen. Had er één wat teveel op, dan werd hij in de keuken opgekalefaterd met zwarte koffie en kon hij in behoorlijke staat weer naar huis. Dit was café Sport met z'n mooie bovenramen. Wanneer de zon er met zijn stralen doorheen scheen, was dit een prachtig gezicht.

Naast het café woonde Engel van Hamburg met vrouw, zoon en dochter. Bij mijn weten werkte hij bij Shell Pernis. Hij was een verwoed musicus bij de plaatselijke muziekvereniging. Hoe heette die ook alweer? Even naar Wil Goudswaard-Verweel gebeld, haar opa Bert was één van de oprichters. Wil speelt met haar hele gezin bij muziekvereniging De Harmonie in Oud-Beijerland. De naam van

de vereniging hier in Spijkenisse was Oefening en Ontspanning, opgericht in 1921. Voor deze tijd heette de vereniging De Repelaer. Van Hamburg was een trouw lid en zou geen repetitie overslaan. Naast de familie Van Hamburg, langs de Havenkade de familie Van 't Hof, schipper en ook nog beurtschipper. De naam van het schip was TRUWIFRECO. Man en vrouw Van 't Hof en de kinderen: Trui, Wim, Fré, Cor, Marie en Jannie. Van 't Hof voer samen met zijn broer, Leen van 't Hof, op genoemde boot. Ze dreven tevens een kolenhandel. Een leuke niet zo spraakzame familie.

Dan een steegje met drie huisjes. In de eerste woonde Jan van Hamburg, vroeger woonde hier Jacob Timmers. In het tweede woonde Klaas van Doorn en in derde, voordat de familie Stok er kwam wonen, de familie Kweekel (opa Koos, zoon Bartel en dochter Ger). Deze huisjes werden ook wel aangeduid als de "De Witte Stee". Jan van Hamburg meerde vroeger de boten af aan het Spijkenisser veer in de Oude Maas, o.a. de Beijerlandse boot. Jan moest dan de tros pakken en over een paal hangen, dan remde de boot af. Door de strop een paar maal rechts om de bolder te slaan en lieverlee de strop aan te trekken, remde de boot met een snerpend geluid af. Dat is in scheepstermen afstoppen. Hierbij handelde Van Hamburg ook nog in motor- en dieselolie aan de voorbij varende schippers. Op stroom dus met de roeiboort en een paar vaten aan boord en flink roeien met de riemen die hij had. Zo verkocht Van Hamburg aan de schippers.

Verder de Haven langs een nogal hoog huis. Onder de werkplaats en boven de woning. De voordeur was gelijk met de Havenkade. Hier woonde Maarten van Hamburg met gezin. Hij leefde voornamelijk van handel in groenhout, dus hout zo uit de griend gekapt. Dit hout werd gebruikt voor heinpalen. Dit zijn palen die in de grond geslagen werden voor afrastering in het weiland bij de boerderijen, waarlangs het prikkeldraad gespannen werd. Ook liet hij autovrachten geschild dennenhout uit Brabant komen van zes tot acht centimeter dik en twee meter lang. Zijn werkmensen fabriceerden er in de schuur achter het huis ruiters van. Dit zijn drie- of vierpotige stellages om het graan met stro en al op te drogen. De boeren noemden dit toentertijd ruiters en waren voor hen vooral in een natte zomer onmisbaar. Maarten had eeuwig een sigaartje in de mond en het hoedje een beetje scheef op het hoofd. Later heeft hij zijn bedrijf naar Abbenbroek verplaatst.

Naast Van Hamburg heeft ook nog een familie Van 't Hof gewoond. Dit huis stond iets naar beneden. Later heeft de familie Stok er gewoond. Naast de familie Stok het huis van de broer van mevrouw Stok, Arie van Hamburg. Hierin hebben eerst de ouders van Arie van Hamburg gewoond. Van Hamburg is hier begonnen met z'n machinefabriek. In het begin fabriceerde hij assen voor landbouwwagens, later is het bedrijf gaan werken voor bedrijven in de Botlek. Naast Van Hamburg de bewuste Betonfabriek van Alb. Van Bodegom. Rechts het herenhuis met uitbouw dat als kantoor ingericht was. Dit alles met voorfront naar de haven. In het huis woonde de familie van Henk van Bodegom, een niet zo grote man. Achter de woning en kantoor de uitgestrekte vlakte van het fabrieksterrein. Hierop de timmermanswerkplaats, de smederij en de loodsen. Een enorm bedrijf. Alles wat van beton gemaakt kon worden, gebeurde hier. In de timmermanswerkplaats werden de bekistingen in elkaar gezet, in de loodsen het cement met zand en grind vermengd en zo kwamen ongeveer de producten tot stand. Op het laatst werd er een stempel in gedrukt met de firmanaam. Het zand en grind werd aangevoerd door grindschippers. Bijna de hele familie Van Bodegom heeft dit voor elkaar gebracht en veel mensen van het eiland vonden hier hun broodwinning. Dan langs de Haven en tussen de Betonfabriek een smal pad. Hierlangs lag het grind voor de betonfabriek opgeslagen. In het laatste huis woonde alweer een Van Hamburg, namelijk Klaas met zijn vrouw en twee zonen: Jan en Cor. Hij woonde daar heerlijk vrij. Schuin achter het huis de bekende hoepschuur en ook de grootste. Als schooljongen heb ik daar vaak met Jan en zijn neef Cor van der Jagt gespeeld. Vele leuke uren heb ik dat doorgebracht. Dit zijn mijn herinneringen van de Havenkade. In de tijd van huizenschaarste hebben in die hoepschuur ook nog mensen gewoond. In de Haven, bij de Betonfabriek, had schipper Timmers een vaste ligplaats met zijn vrachtschip.

